

MARIBORSKA 125

3000 CELJE

KAZALO:

POVZETEK	3
1 UVOD	4
1.1 TEORETSKE OSNOVE	5
1.1.1 Kaj je žepnina?	5
1.1.2 O žepnini.....	5
1.1.3 Zakaj otroci potrebujejo žepnino?.....	7
1.1.4 Žepnina: da ali ne	8
1.1.5 Žepnina je denar za v žep	11
1.1.6 Vzgojni in psihološki pomen žepnine	11
1.1.6.1 <i>Finančna vzgoja otrok</i>	14
1.1.7 Denar v očeh in mislih velikih	15
1.1.8 Pregovori in reki o denarju.....	16
1.2 OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	17
1.3 HIPOTEZE	17
1.4 RAZISKOVALNE METODE	19
1.4.1 Delo z literaturo.....	19
1.4.2 Anketa	19
1.4.3 Obdelava podatkov.....	19
2 OSREDNJI DEL.....	20
2.1 OPIS RAZISKOVALNIH REZULTATOV	20
2.2 DISKUSIJA	36
3 ZAKLJUČEK.....	38
4 LITERATURA	39

POVZETEK

Denar! Svet odraslih? Mogoče. Pa vendar ...

Denarja ni nikoli dovolj. Vedno so stvari, ki jih moraš nujno kupiti, ker si jih neizmerno želiš. Pa prijatelji, s katerimi preprosto moraš na sok, v disk. Pa film, ki ga moraš nujno videti ...

Starši imajo včasih manj razumevanja za otrokove potrebe in moraš se znajti. Lahko prihraniš žepnino, ki so ti jo dali starši, ali pa denar zaslubiš z delom.

Žepnina je za mnoge mlade njihov edini dohodek. Želele smo ugotoviti, kako je z žepnino pri učencih od 5. do 8. razreda oziroma do 9. razreda devetletke naše šole. Anketirale smo učence in rezultati so pokazali, da dobiva žepnino večina anketiranih učencev in da je njena višina med 1000 in 5000 tolarji na mesec.

Ali je žepnina dogovorjeni znesek, ki ga dobimo za svoje potrebe od staršev, ali je to nagrada za uspešno učenje oz. dobro opravljeno delo, ali je prednost žepnine v svobodnem zapravljanju denarja ali navajanju na preudarno ravnanje z njim, koliko naj znaša žepnina, kje jo mladi hranimo; vse to so nezapisana vprašanja, ki si jih zastavljamo mi, mladi, pa tudi naši starši. Odgovori na ta vprašanja so zapisana v nalogi.

Upamo, da bo v prihodnje še več učencev dobivalo žepnino, saj je po mnenju strokovnjakov žepnina primeren način, da se otroci naučijo ravnati z denarjem.

Zanimivo bi bilo raziskavo razširiti s primerjavo med učenci razredne stopnje, predmetne stopnje in srednješolci ter med učenci iz mesta in podeželja.

Pri raziskovalni nalogi smo uporabile metodo dela z literaturo in anketo.

1 UVOD

Poznate pravljico: »...In ko je uboga deklica ostala sama v gozdu in ni imela ničesar več, so se z neba usule zvezde in se spremenile v svetle cekine. In uboga deklica jih je pobrala in je bila srečna in bogata do konca svojih dni.« Tudi Pepelka in fant z Obutim mačkom in še vrsta drugih pravljičnih junakov je obogatela na tak način – reveži so postali kraljeviči in princese. Kaj so srečneži potem delali z denarjem, pravljice ne povedo. Ali je uboga deklica svoje cekine delila z reveži ali pa je tekla v slaščičarno in se do sitega najedla sladkarij? Saj uboga deklica ni imela nikogar, ki bi jo učil ravnati s premoženjem.

Danes bi deklica svoje cekine z lahkoto zapravila v igralnicah, si nakupila Barbike, dinozavre in vse vrste sladkarij. Toda danes cekini ne padajo z neba, zato pa so starši tisti, ki otroke zlagajo z denarjem. Kdaj naj začnejo izplačevati žepnino in koliko – o tem smo že veliko slišali in prebrali.

Denar je splošno veljavno plačilno sredstvo, ki se je na svoji razvojni poti spreminal. Kot denar so ljudje prvotno uporabljali predmete, ki so jim bili v življenju najbolj pri roki in uporabni. Kasneje so začeli uporabljati kovan denar, danes pa uporabljam predvsem papirnati in knjižni denar.

Otroci že zelo zgodaj pridejo v stik z denarjem. Kot malčki se z njim le igrajo in še ne poznajo njegovega pravega pomena. Po mnenju nekaterih strokovnjakov naj bi otroci v tretjem razredu osnovne šole šele razumeli približno vrednost denarja.

Eden izmed načinov, s katerim naj bi se otroci naučili ravnati z denarjem, je tudi žepnina. Ob prebiranju literature smo ugotovile, da so mnenja staršev in strokovnjakov o žepnini precej različna. Zato smo se odločile, da se podrobnejše seznanimo s to problematiko in raziščemo, kako je z žepnino pri učencih predmetne stopnje na OŠ Hudinja.

1.1 TEORETSKE OSNOVE

1.1.1 *Kaj je žepnina?*

»Žepnina je manjša vsota denarja, ki jo kdo dobi, navadno mesečno, za manjše osebne izdatke: otroku dajati žepnino.«

(Slovar slovenskega knjižnega jezika, Ljubljana, DZS, 2002, str.1702).

1.1.2 *O žepnini*

Pri zadovoljevanju potreb predšolskega otroka starši niso v zadregi. Vse, kar otrok potrebuje, mu kupijo sami. S tem je tudi otrok zadovoljen, zlasti če pri nakupih upoštevajo njegove želje. Pravico izbire morajo tudi predšolskemu otroku dovoljevati, kar še ne pomeni, da morajo zadovoljiti vse njegove želje.

Tudi otroci iz nižjih razredov še niso dovolj zreli in preudarni za povsem samostojno ravnanje z denarjem. Vendar je njihova samostojnost pri ravnanju z denarjem že večja. Za svoje potrebe po razvedriliu, rekreaciji in zabavi ter za svoja zanimanja jim starši že dajo denar v roke, a tako, da jim sproti dajejo denar za potrebe, ki jih izražajo. Če želijo v kino ali bi radi kupili kako igračo, časopis in podobno, jim dajo denar takrat, ko to željo izrazijo ali pa jim dajo sami, če sodijo, da je tako prav. Na tak način regulirajo zadovoljevanje njihovih želja. Toda že otroku na tej razvojni stopnji lahko poskušajo razvijati samostojnost tako, da mu, kadar imajo priložnost za to, dajo denar za zadovoljitev dveh ali več potreb hkrati. Pri tem bodo videli, ali zna otrok sam pravilno razdeliti denar, in mu bodo lahko svetovali, če bodo videli, da ne zna.

Čim bolj pa se otrok izvija iz naročja staršev, čim bolj se iz podredljivega otročka razvija v odraslega človeka, tem več funkcij prevzema nase in tem bolj samostojen hoče biti. Pametno ravnajo tisti starši, ki pravočasno reagirajo na to naraščajočo težnjo po samostojnosti in jo poskušajo intenzivno usmeriti. Logično je, da tudi pri vprašanju otrokovega odnosa do denarja pride do zahteve po samostojnosti.

Normalno se začno pojavljati otroku izrazitejše težnje po samostojnosti okoli enajstega leta starosti, to je v dobi, ki jo imenujemo predpuberteta. V tej dobi je smotrno, da starši dajo otroku nekaj denarja, s katerim lahko samostojno ravna. Za ta otrokov redni dohodek se je pri nas udomačila beseda žepnina.

Žepnina služi otroku za zadovoljevanje tistega dela njegovih želja, ki jih starši po svoji roditeljski dolžnosti niso prisiljeni redno zadovoljevati. Denimo časopisi, nakup manjših tehničnih pripomočkov, igrač, razglednic, vstopnic za kino ali športne prireditve, sladkarij; ali pa si otrok lahko kupi kako knjigo, vstopnico za gledališče, ples, plača članarino društvu in podobno. Skratka, žepnina ni namenjena večjim izdatkom, temveč manjšim otrokovim potrebam in nakupom, ki si jih lahko otrok izbere po svojem okusu. Kaj si lahko otrok kupi iz svoje žepnine, je odvisno od vsote, ki mu jo dajo starši. Ti dajejo otroku z žepnino le možnost, iniciativa in odločitev za nakup pa je prepuščena otroku samemu.

Ob uvedbi žepnine se morajo starši odločiti za to, koliko in kako mu jo bodo dajali. Žepnina je nekakšen otrokov redni dohodek zato jo je potrebno dajati v rednih časovnih presledkih: bodisi tedensko, bodisi štirinajstdnevno, bodisi mesečno. Za kakšno časovno periodo se starši odločijo, je odvisno od tega, koliko je otrok star, oziroma koliko je zrel. Mlajšemu in duševno manj zrelemu in manj samostojnjemu otroku se daje žepnina v krajših presledkih kot otroku, ki je bolj zrel in samostojen. Po istem kriteriju se odloča višina vsote, ki jo otrok dobi za samostojno razpolaganje.

1.1.3 Zakaj otroci potrebujejo žepnino?

Otroci potrebujejo žepnino:

- da bi se naučili denar razporejati in z njim shajati,
- da bi začutili veselje ob svoji naraščajoči neodvisnosti,
- da bi razvili in obdržali čut za odgovornost,
- da se ne bi čutili zapostavljene v primerjavi s svojimi vrstniki,
- da bi jih starši upoštevali, ko gre za družinske prihodke in pogovore o 'gospodarjenju' in načrtovanju znotraj gospodinjstva
- da bi z njo sami gospodarili in da bi ob svojih napačnih odločitvah naredili sklepe sami,
- da bi se naučili razpolagati z žepnino kot s svojim rednim tedenskim ali mesečnim prihodkom,
- brez predpisov in nadzora, sicer jim pokvarimo užitek, ki ga otrok ob samostojnemu gospodarjenju občuti,
- vendar pa jim žepnine ne smemo nadomestiti, kadar prekoračijo vsoto, ki jo imajo na voljo, zato da bi si napako zapomnili in se ji kasneje izognili,
- pri čemer starši ne smejo pričakovati, da bodo od nje še kaj prihranili,
- ki pa jim je ob slabem šolskem uspehu ali neprimerenem obnašanju ne smemo odvzeti.

To je enajst dobrih razlogov, zakaj naj bi otroci dobili žepnino, in to brez omejevanja, predpisov itd. To je res njihov lastni denar, s katerim lahko prosto razpolagajo.

1.1.4 Žepnina: da ali ne

- *Je prav, da damo otroku denar, s katerim bo razpolagal sam, brez nadzora staršev?*
- *Kaj če bo kupil kakšno neumnost?*
- *Mogoče bo denar zapravil že prvi denar?*

Takšna in podobna vprašanja si zastavljajo starši, ko se prvič znajdejo pred dilemo: dati otroku žepnino ali ne? Nasvet je nedvoumen: da, otrok potrebuje žepnino.

Denar je pravzaprav zelo čudna zadeva. Je dogovorjeno merilo vrednosti našega dela, merilo naravnih dobrin in našega znanja, vendar pa sam zase nima nobene vrednosti; je le košček pobaranega papirja, okrogla kovinska ploščica ali plastična kartica.

Pa vendar, denar je sladoled, ki si ga lahko kupimo na bližnjem vogalu, denar je potovanje v daljne dežele, kruh in mleko na polici trgovine, zdravilo zoper kašelj, zvezki in knjige ...

Denar omogoča zadovoljevanje človekovih potreb, je sredstvo, ki pomaga doseči cilje in zadovoljiti želje, vendar pa ne pomeni zagotovila za srečo. Prave sreče ne moreš kupiti, ker nima cene! Pravo srečo si moraš narediti in poiskati sam ter jo znati deliti tudi z drugimi.

Človekovo življenje je že od davnine povezano z denarjem in njegovo močjo. Skozi tisočletja sta denar in njegova vrednost sooblikovala vrsto človekovih lastnosti in vedenj. Grabežljivost, darežljivost, gospodarnost imajo korenine v posedovanju dobrin. Kakšen odnos bomo imeli do denarja, kako bomo znali z njim ravnati, kako nam bo pomagal osrečevati nas in druge, pa je odvisno od tega, kako se bomo z denarjem, njegovo vrednostjo in pomenom srečali v svoji družini.

Ker daje družina otroku prvo in najpomembnejšo izkušnjo o življenju in svetu, ki ga obdaja, je med drugim pomembno tudi to, kako znajo odrasli družinski člani gospodariti in ravnati z denarjem. Danes, ko se mnogo družin otepa s hudimi denarnimi težavami, je težko denar porazdeliti tako, da bo zadoščeno vsem zahtevam, ki jih ima povprečna družina.

Otroku moramo že zelo zgodaj pomagati in ga usmerjati v samostojno življenje. Ta pot je dolga, saj se mora na njej naučiti marsičesa, in med pomembne spremnosti, ki jih mora usvojiti, spada tudi odnos do lastnine in denarja.

Do vstopa v šolo le redki otroci kažejo potrebo po svojem denarju, še zlasti če so zadovoljene vse njihove potrebe in želje. Otroci med prvim in četrtim razredom pa si že želijo, da bi imeli svoj denar, čeprav z njim še ne znajo samostojno ravnati. Večina staršev svojim otrokom v tej dobi daje denar takrat, ko ga potrebujejo ali prosijo zanj. Na ta način imajo starši pregled ali vpliv nad otrokovimi željami in zadovoljevanjem teh želja.

Kljub temu da so otroci še majhni, je pametno, če damo otroku enkrat na teden ali enkrat na štirinajst dni toliko denarja, da si bo imel priložnost izpolniti dve ali tri majhne želje. Tako bomo pospešili razvoj njegove samostojnosti in samozavesti. Če otrok še ne bo znal razdeliti denaria, mu pri tem pomagamo in svetujemo. Ko vstopa otrok v enajsto leto življenja, pa je stvari, ki jih bo želel opraviti in nadzorovati sam, že veliko več. Ta težnja po večji samostojnosti in svobodi marsikatere starše zbega in prestraši. Vendar morajo starši vsako otrokovo željo po večji samostojnosti spodbujati in usmerjati, kajti le tako ga bodo 'opremili' za varnejši odhod od doma. Željo, da bi otroci že pri enajstih letih samostojno razpolagali z nekaj svojega denarja, moramo upoštevati, saj sodi učenje, kako ravnavati z denarjem, v otrokovo dozorevanje.

Žepnino naj ima otrok za zadovoljevanje tistih potreb, ki jih starši niso dolžni izpolniti. Stripi, nenavadni svinčniki, radirke, pisani zvezki, različne drobnarije, vstopnice za kino, disco, koncerti, darilo za prijateljev rojstni dan – vse to in

verjetno še veliko več spada v predalček z imenom »žepninski proračun«. Žepnina ni namenjena večjim izdatkom, namenjena je drobnim, a zelo pomembnim željam, ki si jih otrok uresniči po svoji presoji in izbiri.

Pozor – darila in prihranki od zbiralnih akcij in del niso žepnina!

Žepnina je redni mesečni 'dohodek', ki ni odvisen od drugih virov. Če bo otrok vedel, koliko denarja bo dobil, se ga bo postopno naučil pravilno razporediti in uporabljati.

Žepnina naj bo denar, s katerim otrok zares razpolaga po lastni presoji, zato ni pametno, da ga starši odštevajo ali mu celo ukinejo žepnino, če je kupil kakšno neumnost. Lahko mu povedo, kaj o tem menijo in da bi bilo po njihovi presoji bolj smotrno ravnati drugače. Žepnine starši ne smejo ukiniti kot kazen za slabe ocene, prav tako ni pametno otrokom dajati denarja za dobre ocene. Tako ravnanje pobudi razmišljjanja o izsiljevanju in podkupovanju, kar pa za otrokov razvoj ni dobro.

Starši lahko žepnino ukinejo; to je njihova pravica. Če pa presodijo, da se otrok ne vede primerno in da žepnina otrokov položaj slabša, se morajo o tem pogovoriti s strokovnjakom in pomagati otroku razrešiti nastale težave.

Starši morajo nevsiljivo in neopazno spremljati otrokovo ravnanje z denarjem. Na začetku mu moramo pomagati, načrtovati, ga usmerjati in voditi, saj žepnina otroku omogoča, da se postopoma nauči načrtovati in samostojno ravnati z denarjem in svojo lastnino.

1.1.5 Žepnina je denar za v žep

Denar, ki ga dobi otrok ob posebnih priložnostih v dar ali ga zasluži sam, ni žepnina, zato ga z žepnino ne smemo mešati oziroma ga kakor koli obračunavati skupaj z njo.

Če denar poide predčasno, naj ga starši ali sorodniki ne dodajajo, ali morda le izjemoma. Višina žepnine se namreč v tem primeru nenehno spreminja, s tem pa je otroku onemogočeno načrtovanje in tako se tudi ne nauči, kako naj si denar razporeja.

1.1.6 Vzgojni in psihološki pomen žepnine

Odrasel človek prejema dohodek enkrat mesečno. Če hoče s svojimi prejemki živeti ves mesec, si mora denar pravilno razporediti, sicer ostane prezgodaj brez njega in zaide v težave (si mora sposoditi ali stradati). Občutek za planiranje in smotrno porabo denarja moramo začeti razvijati že pri otroku. Če prejema žepnino, otrok ve, koliko denarja ima in mora temu ustrezeno prilagajati tudi svoje želje. S prejetim denarjem bo moral dalj časa (teden ali mesec dni) gospodariti in vnaprej predvideti, kako ga bo porabil. Nasprotno pa otrok, ki dobiva sproti denar za vsak nakup, sproti tudi denar zapravlja in nima možnosti, da bi gospodaril s svojo lastnino in jo planiral. Seveda pa je možno, da bo otrok tudi žepnino takoj zapravil, a to naj nas v začetku nič ne moti. Načelno naj velja, da smo otroku dali denar in da lahko z njim gospodari po svoje. Če bo takoj zapravil, bo pa potem cel mesec »suh«; to bo zanj koristna izkušnja za naprej, opozorilo, da bo moral drugič denar smotrneje razporediti v določenem časovnem obdobju.

Žepnina pa ima tudi močan psihološki pomen in učinek. Otrok se zave, da mu starši zaupajo, in si bo prizadeval opravičiti to zaupanje. Mimo tega bo moral otrok, hkrati s povečano, samostojnostjo prevzeti nase tudi večjo odgovornost za smotrno uporabo denarja. Starši v posvetovalnici navajajo primere, ko so jih otroci takoj po uvedbi žepnine ponosno vabili v kino, jim plačali vozovnice na avtobusu, kupili kako darilo in se drugače skušali izkazati ali pokazati svojo hvaležnost za

zaupanje. Vse to potrjuje domnevo, da pomeni žepnina otroku močno vzpodbudo za osebnostno rast in dozorevanje.

Seveda pa je nujno, da se starši zavedajo nekaterih pogojev, brez katerih se nam lahko tak ukrep povsem izrodi. Predvsem je pomembno, da so dosledni. Žepnina mora biti edini otrokov redni dohodek. To pomeni, da otroku, ki je prehitro porabil žepnino, ne smemo dati več denarja, tudi če nas bo še tako vztrajno prosil; v njem se mora utrditi spoznanje, da praviloma ne more dobiti več, kot mu je bilo določeno. Nadaljnji pogoj je ta, da otrok ne sme prejeti niti premalo niti preveč denarja. Če ga ima premalo, potem je nesmiselno govoriti o planiranju; če pa ima denarja preveč, potem planiranje sploh ni potrebno, ker lahko denar nekritično zapravlja. Težko je konkretno določiti višino žepnine, ki bi bila enotna za vse otroke, saj – kot smo že rekli – vpliva na to več faktorjev.

Pomembno je tudi, da starši ne izgubijo prehitro zaupanja v otroka, če opazijo, da denar v začetku nesmotrno zapravlja. Bolje je, da otroku svetujemo pri ravnanju z denarjem, kot da žepnino takoj odpravimo. Naši nasveti pa se ne smejo spremeniti v ukaze in pridige, saj s tem opustimo osnovni smoter, zaradi katerega smo žepnino uvedli – razvijanje otrokove samostojnosti.

Prav je, da nevsiljivo opazujemo otrokovo ravnanje z denarjem. Pri tem otroku svetujmo ter ga opozarjajmo na morebitne zablode! Lahko mu tudi priporočamo, naj vodi evidenco svojih dohodkov in izdatkov. Vendar pa se ne posmehujmo otroku, če kdaj kupi kaj takega, kar se nam zdi nespametno; za otroka je tista stvar, ki jo je kupil, gotovo dovolj privlačna, sicer je ne bi kupil.

Če na hitro presodimo, se nam zdi, da z žepnino damo otroku več denarja, kot bi mu ga dali sicer. Vendar nas pogosto ta vtis vara. Kar pomislimo, kolikokrat damo otroku denar, ker nas prosi za kako stvar. Če vse te posamezne manjše vsote seštejemo, se bomo začudili, koliko smo dali otroku, čeprav mu nismo nameravali toliko dati. Za kino, za bonbone, čokolado, časopise, nogometno tekmo, kako igračo ... Spoznali bomo, da nič ne izgubimo, če redno dajemo otroku žepnino.

Pridobimo pa lahko veliko. Izognemu se nadležnim prošnjam, moledovanju, nadlegovanju in izsiljevanju. Otroku damo to, kar bi mu tudi sicer dali, vendar na vzgojno, psihološko in taktično pravilnejši način.

1.1.6.1 Finančna vzgoja otrok

Pri vseh živalskih in človeških skupinah so ponavadi odrasli tisti, ki se ukvarjajo z vzgojo in nego mladičev. V vsaki dovolj razviti vrsti, ki lahko preživi eno generacijo, je ta nagon zapisan v genih. Naloga staršev je, da oskrbujejo, negujejo in vzgajajo svojega malčka, ki še ni sposoben skrbeti sam zase, in mu pomagajo odrasti v neodvisno, zdravo in zadovoljno odraslo osebnost.

Najpomembnejše življenske napotke dobimo od naših staršev v otroških letih, ko nam s svojim obnašanjem dajejo vzor. Dejanja imajo veliko močnejši vpliv kot pa besede. Ljubezen in skrb, ki ju starši izkazujejo otrokom, je zanje pomembnejša od vsega drugega, kar lahko kupimo z denarjem. Naloga staršev ni, da sebe prikrajšajo za kaj, samo da bi lahko dali otroku, ker tako dajejo otroku vzugled, da se je – ko enkrat odraste – potrebno žrtvovati za otroka. Otrok se boji odrasti in prav verjetno je, da bo hotel denar od staršev, tudi ko bo odrasel.

Prav je, da otroke naučimo pravilno ravnati z denarjem. Dovolite jim, naj preizkusijo več služb, preden si izberejo trajno, da se naučijo iz lastnih napak, kako hraniti in trošiti denar.

Otroci imajo prirojen nagon za prodajo, čeprav ga po navadi družba v adolescenci zaduši; spodbujajte njihovo podjetnost in uživanje sadov njihovega truda.

1.1.7 Denar v očeh in mislih velikih

- Denar je os, okrog katere se vrtijo ljudje. (*Pajo Kanižaj*)
- Denar je vendarle denar! Največji, najmočnejši in najpopolnejši gospod na svetu!
(Ante Kovačić)
- Denar je šesti čut, brez katerega ne moremo uporabljati preostalih petih.
(Maugham)
- Z denarjem si zmaj, brez denarja črv. Bolje je, da ti zavidajo, kot da te pomilujejo.
(Herodot)
- Denar je moč nemoči. (*L. Samson*)
- Če ti denar ni služabnik, ti bo gospodar. (*Angleški pregovor*)
- Moč rublja leži v kopejki. (*Ruski pregovor*)
- Da bi bil človek nepristranski, mora imeti mnogo denarja v žepu.
(Charles de Ligne)
- Brez denarja je čast samo bolezen. (*Racine*)
- Če denar resnično ne prinaša sreče, potem ga vrnite. (*Jules Renard*)
- Pohlep po denarju je izvor vsega zla. (*G. B. Shaw*)
- Denar v žepu – hudič v srcu. (*Ivan Kozarac*)
- Ne posojaj denarja prijatelju, ker boš ostal brez denarja ali pa izgubil prijatelja.
(Albanski pregovor)

1.1.8 Pregovori in reki o denarju

- Čuvaj bele denarje za črne dneve.
- Obrni denar desetkrat, preden ga izdaš.
- Če hočeš prijatelja izgubiti, mu moraš denarja posoditi.
- Za malo denarja, malo muzike.
- Ameriški denar je samo za eno leto kot slamnik.
- Bogastvo ne da modrosti in za denar se poštenje ne kupi.
- Denar železna vrata prebije.
- Dovolj je bogat, kdor ni nikomur dolžan.
- Kadar denar poide, pamet pride.
- Kdor ima denar, temu se daleč duri odpirajo.
- Dober prijatelj je boljši kot denar.
- Kdor nima denarja, naj ne hodi na sejem.
- Kadar imajo otroci in norci denar, imajo kramarji semenj.
- Kdor s tujim denarjem hišo zida, kamenje na svoj grob nosi.
- Nikjer ne nastiljajo z denarjem.
- Kdor ima denarje, ima vse vajeti v rokah.
- Denarja ima, kot je toče poleti.
- Denar le ti imej, pa glej, da tebe ne bo denar imel.
- Denar – sveta vladar.
- Ima denarja, kakor vrag toče.
- Ima denarja, kolikor žaba perja.

1.2 OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

»Denar je sveta vladar« pravi pregovor. Otroci se že zelo zgodaj srečujejo z denarjem. Kasneje ga nekateri dobivajo v obliki žepnine. Zanimalo nas je predvsem:

- Ali osnovnošolci na predmetni stopnji večinoma dobivajo žepnino?
- Koliko znaša žepnina na mesec?
- Ali morajo žepnino s čim zaslužiti?
- Ali starši svetujejo otrokom, kako jo naj porabijo?
- Za kaj porabijo žepnino?
- Ali del žepnine privarčujejo za večje nakupe?
- Ali jih starši kaznujejo z odvzemom žepnino, če imajo slab učni uspeh, povzročijo večjo materialno škodo ali ne opravijo domačega dela?

1.3 HIPOTEZE

Ob pričetku raziskovanja se nam je postavljalo veliko vprašanj v zvezi z žepnino. Kmalu smo ugotovile, da bi raziskovanje vseh zahtevalo od nas preveč časa, zato smo se omejile le na nekatera vprašanja.

Hipoteze so:

- Večina osnovnošolcev predmetne stopnje prejema žepnino.
- Večina tistih, ki žepnino dobivajo, so jo začeli dobivati v petem razredu, na prehodu iz razredne na predmetno stopnjo.
- Žepnina se »izplača« enkrat mesečno in znaša približno 3000 tolarjev.
- Učencem žepnine ni potrebno zaslužiti.
- Večini tistih, ki žepnino zapravijo predčasno, starši v tistem mesecu ne dajo več denarja, ampak jim svetujejo, kako naj porabijo žepnino.
- Žepnino porabijo za svoje potrebe in sladkarije.
- Žepnine ne varčujejo, ampak jo sproti zapravijo.

- Starši ne kaznujejo otrok z odvzemom žepnine, razen če otroci povzročijo večjo materialno škodo.
- Višina žepnine je povezana z dodatno aktivnostjo doma.

1.4 RAZISKOVALNE METODE

1.4.1 *Delo z literaturo*

Ena temeljnih metod vsakega raziskovalnega dela je iskanje in uporaba ustreznih literatur. Večino literature smo našle v Osrednji knjižnici Celje in na Oddelku za študij, pregledale pa smo tudi nekaj spletnih strani na internetu.

1.4.2 *Anketa*

Odločile smo se, da bomo izvedle anonimno anketo med učenci predmetne stopnje naše šole. Z anonimnostjo ankete smo želele dobiti iskrene odgovore in trditve na zastavljene hipoteze. Omejile pa smo tudi starostno razliko med anketiranci, saj smo prepričane, da bi se odgovori učencev nižjih razredov precej razlikovali od odgovorov naših vrstnikov. Anketo smo izvedle na OŠ Hudinja med učenci predmetne stopnje v času razrednih ur. Anketirale smo 171 učencev, in sicer 5. razred, 7. razred devetletke, 8. razred devetletke, 8. razred.

1.4.3 *Obdelava podatkov*

Vse anketne vprašalnike smo pregledale in odgovore nato analizirale ter izdelale tabele in grafe. Na koncu smo zapisale tudi naše ugotovitve.

2 OSREDNJI DEL

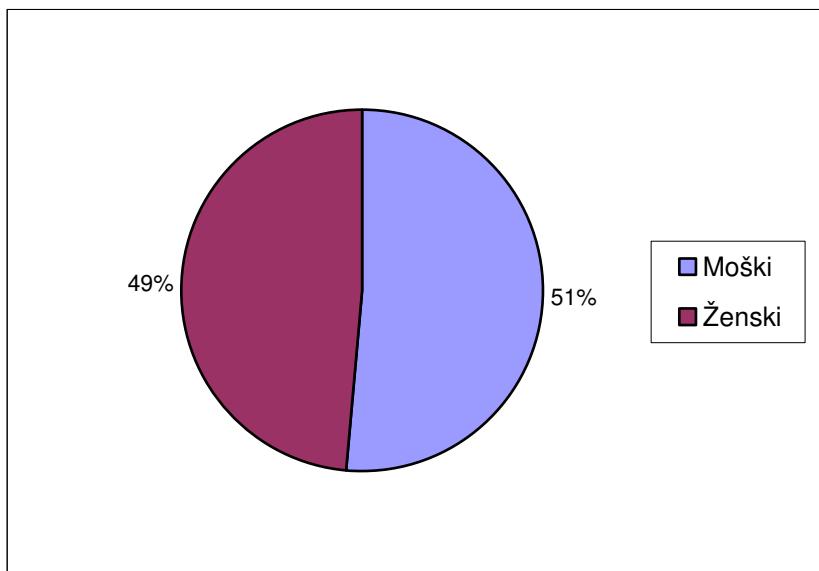
2.1 OPIS RAZISKOVALNIH REZULTATOV

1. Spol

Tabela 1

SPOL	ŠTEVILLO	%
Moški	88	51
Ženski	83	49
Skupaj	171	100

Graf 1

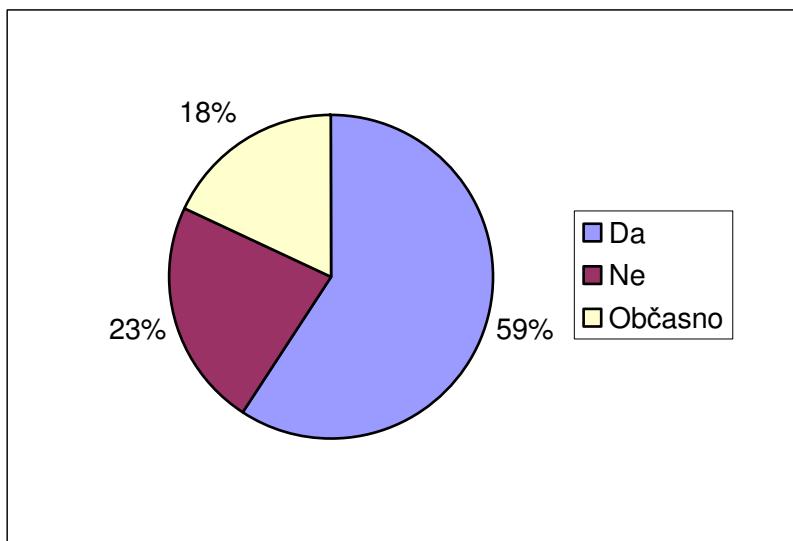
Anketiranih je bilo 171 učencev predmetne stopnje, število moškega in število ženskega spola pa je približno izenačeno.

2. Ali prejemaš štipendijo?

Tabela 2

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Da	101	59
Ne	39	23
Občasno	31	18
Skupaj	171	100

Graf 2

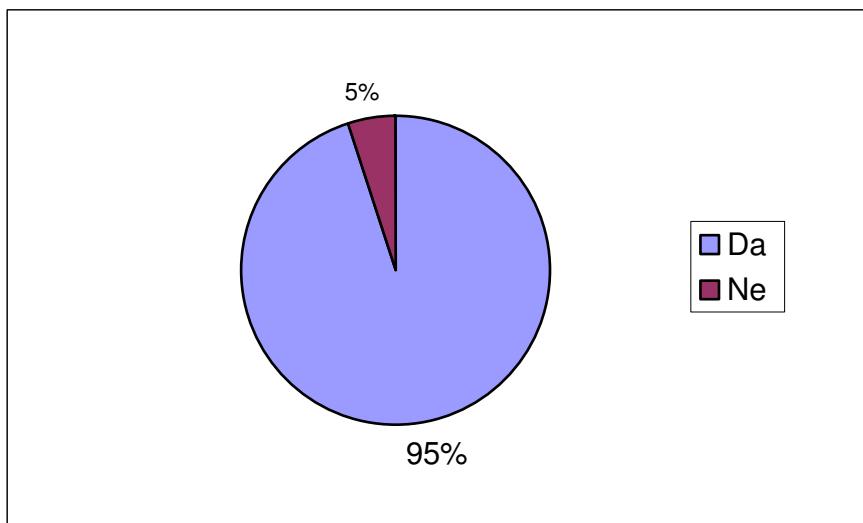
Večina učencev dobiva žepnino (59%), približno enak odstotek jo ne prejema ali pa jo dobiva občasno (23% in 18%).

3. Če je ne dobivaš, bi si jo želel dobivati?

Tabela 3

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Da	37	95
Ne	2	5
Skupaj	39	100

Graf 3

Od vseh anketiranih jih 39 ne prejema žepnine. Od teh si jih 37 želi, da bi jo prejemala, samo dva pa sta izrazila željo, da je ne bi prejemala.

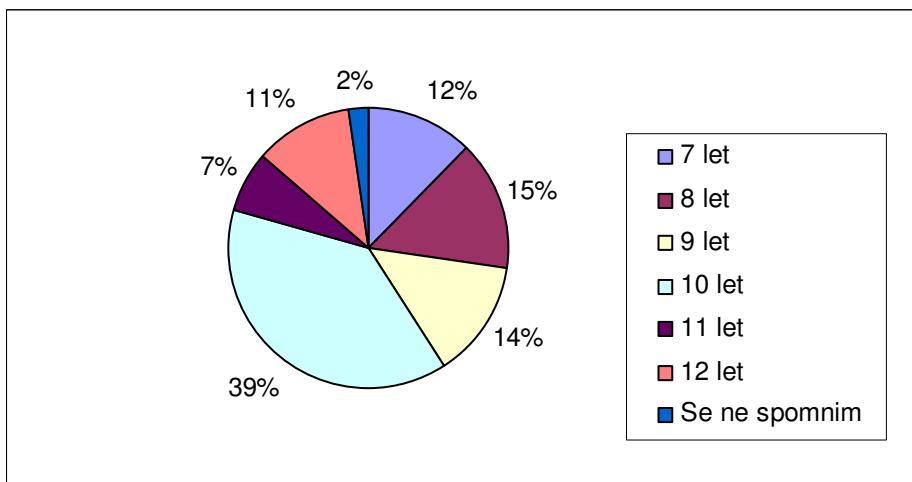
Na naslednja vprašanja so odgovarjali le tisti, ki prejemajo štipendijo.

4. Koliko si bil star, ko si prvič dobil štipendijo?

Tabela 4

ODGOVORI	ŠTEVILO	%
7 let	16	12
8 let	20	15
9 let	18	14
10 let	51	39
11 let	9	7
12 let	15	11
Se ne spomnim	3	2
Skupaj	132	100

Graf 4

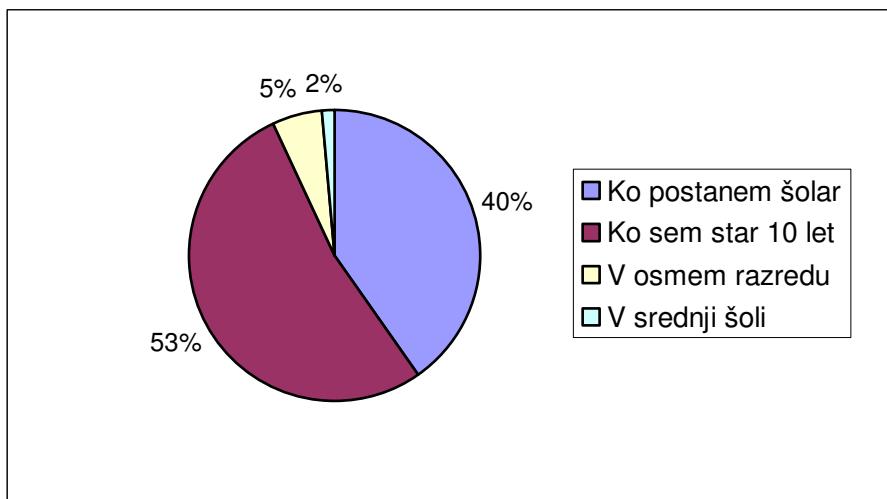
Največ jih je dobilo žepnino, ko so bili stari 10 let, to je v 4. razredu (39%), pri sedmih letih 12%, pri osmih letih 15%, pri devetih letih 14%, pri enajstih letih 7%, pri dvanajstih letih 11%, 2% pa se jih ne spomne, kdaj so začeli dobivati žepnino.

5. Kdaj je po tvoje primerno, da ti starši začnejo dajati štipendijo?

Tabela 5

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Ko postanem šolar	53	40
Ko sem star 10 let	70	53
V osmem razredu	7	5
V srednji šoli	2	2
Skupaj	132	100

Graf 5

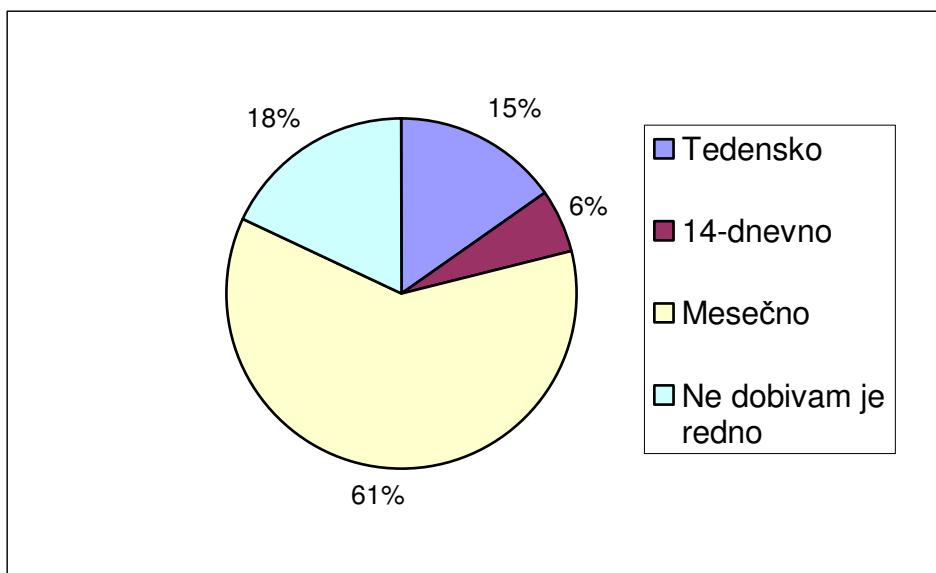
Več kot polovica anketiranih (53%) meni, da je primerno, da začnejo dobivati žepnino pri desetih letih, manj kot polovica (40%) pa jih je mnenja, da začnejo prejemati žepnino v začetku osnovnega šolanja. Zelo malo jih pa meni, da naj bi bil ta začetek v osmem razredu ali v srednji šoli.

6. Kako pogosto jo dobivaš?

Tabela 6

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Tedensko	20	15
14-dnevno	8	6
Mesečno	80	61
Ne dobivam je redno	24	18
Skupaj	132	100

Graf 6

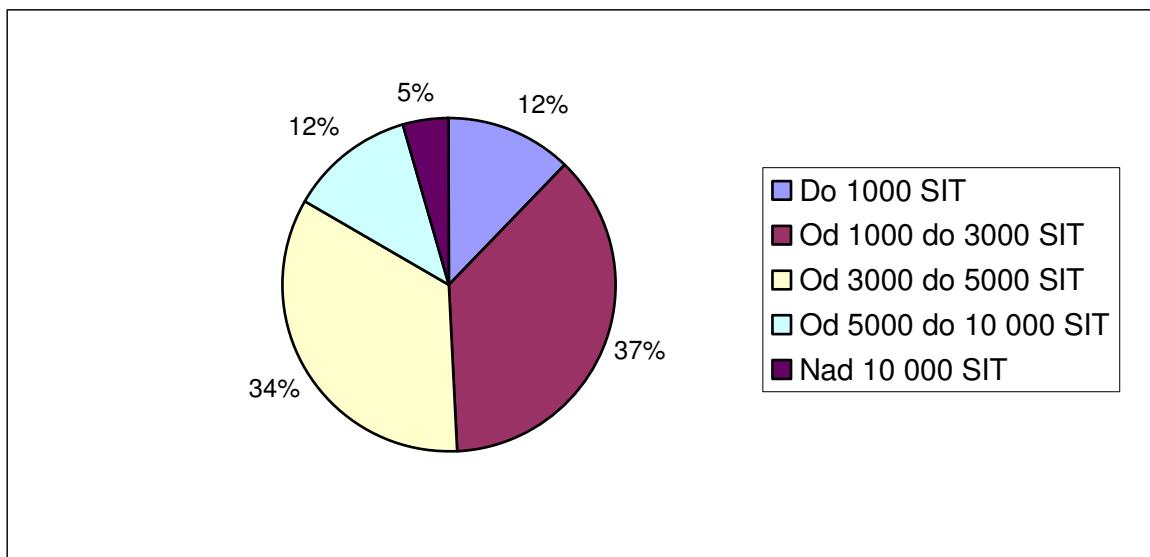
Anketiranci dobivajo večinoma žepnino mesečno (61%), tedensko jo dobiva 15%, 14-dnevno pa 6%. 18% pa jih je takih, ki žepnine ne dobivajo redno.

7. Približno koliko znaša na mesec?

Tabela 7

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Do 1000 SIT	16	12
Od 1000 do 3000 SIT	49	37
Od 3000 do 5000 SIT	45	34
Od 5000 do 10 000 SIT	16	12
Nad 10 000 SIT	6	5
Skupaj	132	100

Graf 7

37% anketiranih prejema žepnino v višini med 1000 in 3000 tolarjev, 34% v višini od 3000 do 5000 tolarjev. Do 1000 tolarjev jih prejema 12%, nad 10000 tolarjev pa 5% anketiranih.

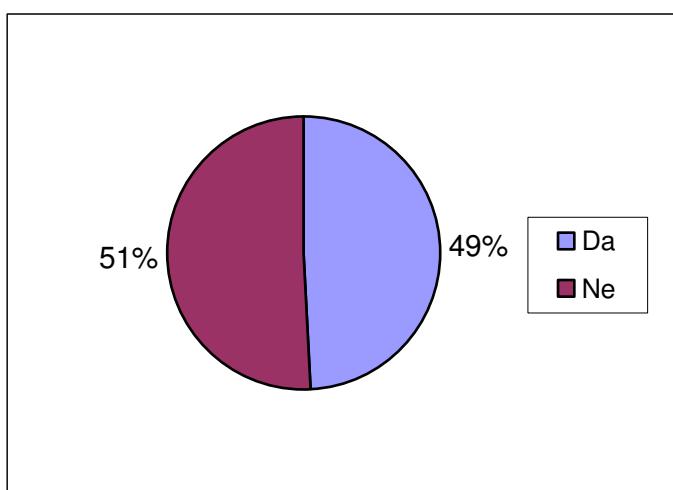

8. Ali moraš žepnino s čim zaslužiti?

Tabela 8

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Da	65	49
Ne	67	51
Skupaj	132	100

Graf 8

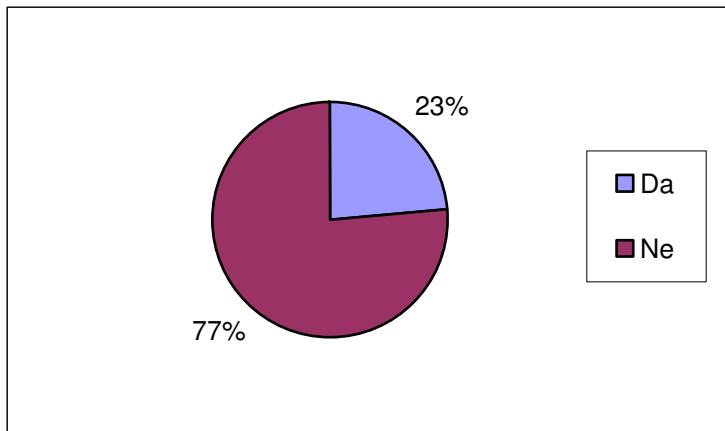
49% anketirani učencev mora žepnino zaslužiti, pri 51% učencev pa jim tega ni potrebno.

9. Ali ti dajo starši še več denarja, če porabiš žepnino prej kot v dogovorjenem roku?

Tabela 9

ODGOVOR	ŠTEVILO	%
Da	31	23
Ne	101	77
Skupaj	132	100

Graf 9

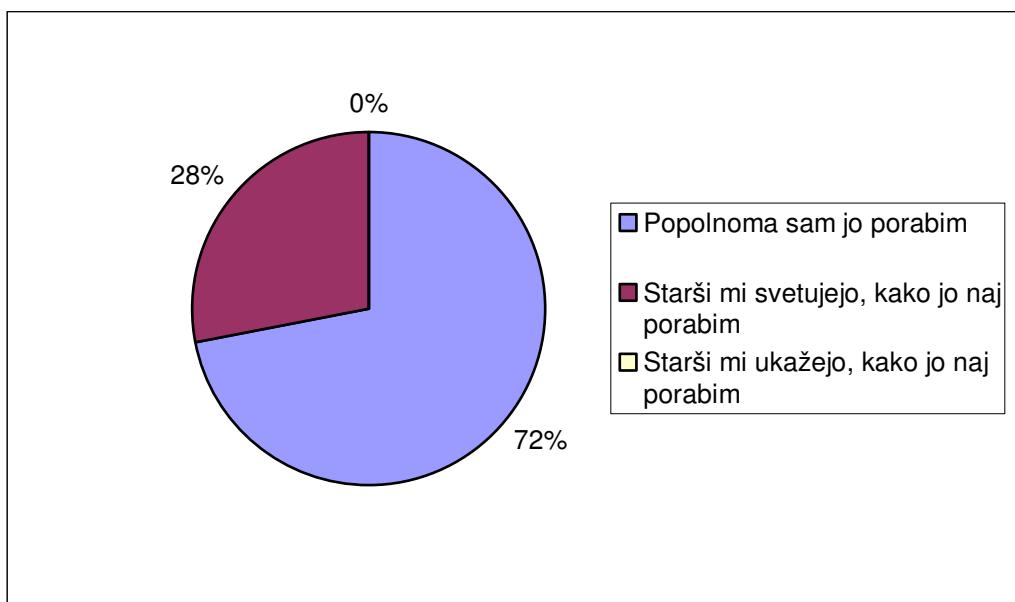
23% anketiranim dajo starši dodatno denarno pomoč, če porabijo žepnino prej kot v dogovorjenem roku, pri 77% pa starši ne dodajo denarnega dodatka.

10. Kako porabiš žepnino?

Tabela 10

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Popolnoma sam jo porabim	95	72
Starši mi svetujejo, kako jo naj porabim	37	28
Starši mi ukažejo, kako jo naj porabim	0	0
Skupaj	132	100

Graf 10

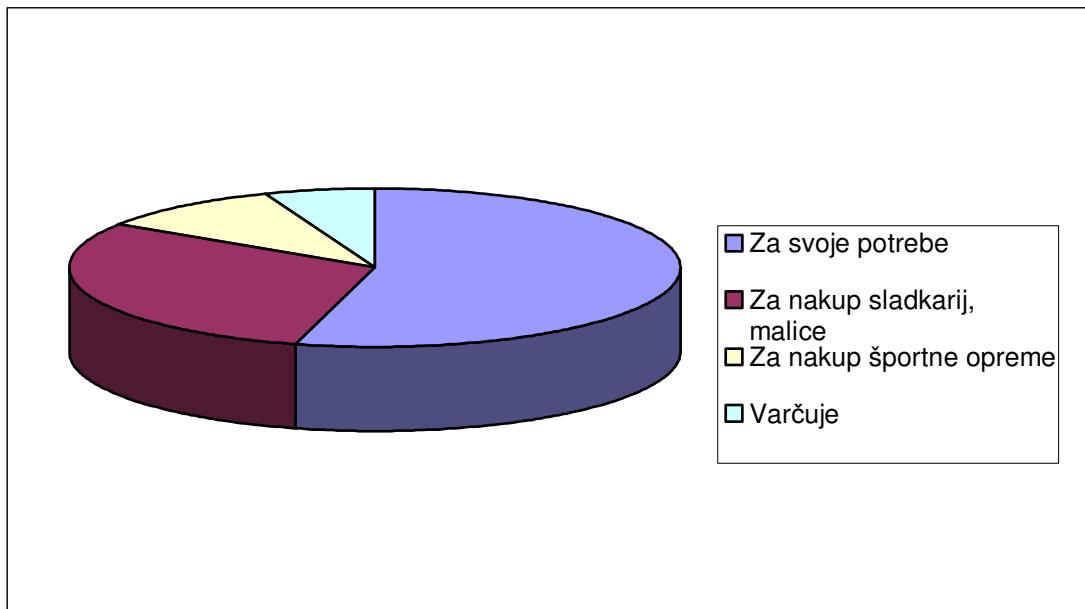
S prejeto štipendijo učenci sami razpolagajo (72%), pri 28% pa jim starši svetujejo, kako jo naj porabijo. Nihče pa ni omenil, da bi mu starši ukazali, kako jo naj porabi.

11. Za kaj najpogosteje porabiš žepnino, če sam razpolagaš z njo?

Tabela 11

ODGOVOR	ŠTEVILLO
Za svoje potrebe	109
Za nakup sladkarij, malice	60
Za nakup športne opreme	20
Varčuje	12
Skupaj	201

Graf 11

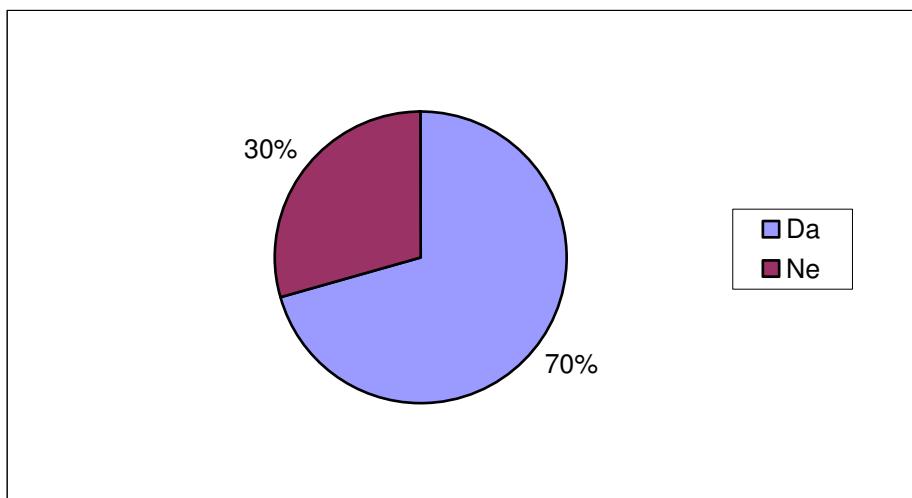
Pri tem vprašanju jih je največ napisalo, da porabijo štipendijo za svoje potrebe (kinovstopnice, mobikartice, kakšne malenkosti, droben šolski material ...), sledi nakup sladkarij in malice, nakup športne opreme. Nekaj jih pa varčuje.

12. Ali del žepnine privarčuješ za večje nakupe?

Tabela 12

ODGOVOR	ŠTEVILO	%
Da	93	70
Ne	39	30
Skupaj	132	100

Graf 12

Že pri prejšnjem vprašanju smo ugotovili, da jih nekaj varčuje. Pri vprašanju, če varčujejo za večje nakupe, je pritrdilo 70% anketiranih, 30% učencev pa del žepnine ne varčuje.

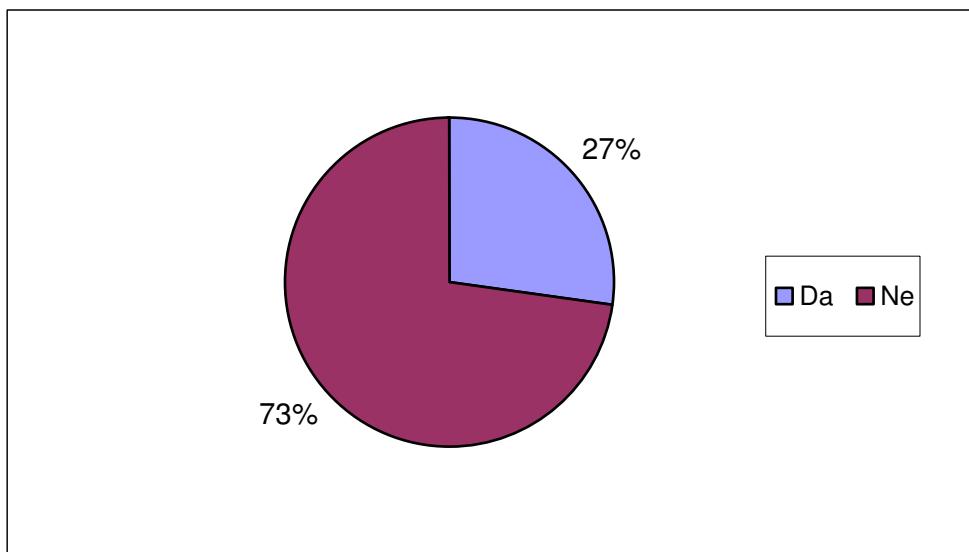
13. Ali te starši kaznujejo z odvzemom žepnine, če:

- a) imaš slab učni uspeh (dobiš slabo oceno)

Tabela 13 a

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Da	36	27
Ne	96	73
Skupaj	132	100

Graf 13 a

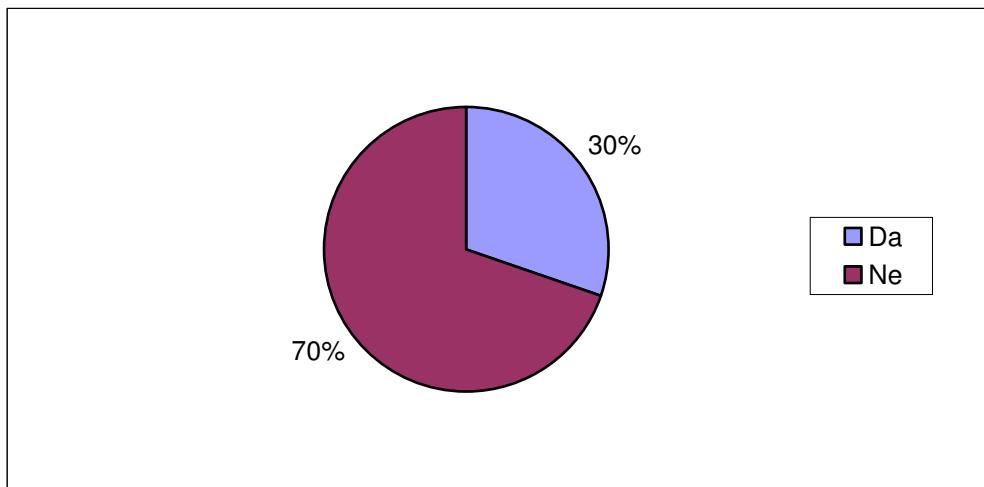
Če imajo učenci slab učni uspeh, jih je 27% kaznovana z odvzemom žepnine, pri 72% pa se v tem primeru z žepnino ne kaznuje.

- b) povzročiš večjo materialno škodo

Tabela 13 b

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Da	40	30
Ne	92	70
Skupaj	132	100

Graf 13 b

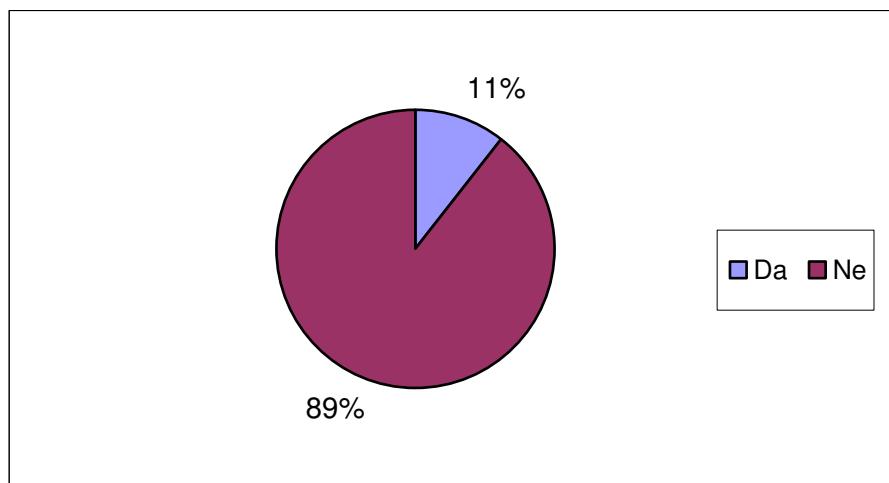
Tudi pri povzročanju večje materialne škode je več kot polovica učencev nekaznovana (70%), pri 30% pa starši odvzamejo žepnino.

c) ne opraviš domačega dela

Tabela 13 c

ODGOVOR	ŠTEVILO	%
Da	14	11
Ne	118	89
Skupaj	132	100

Graf 13 c

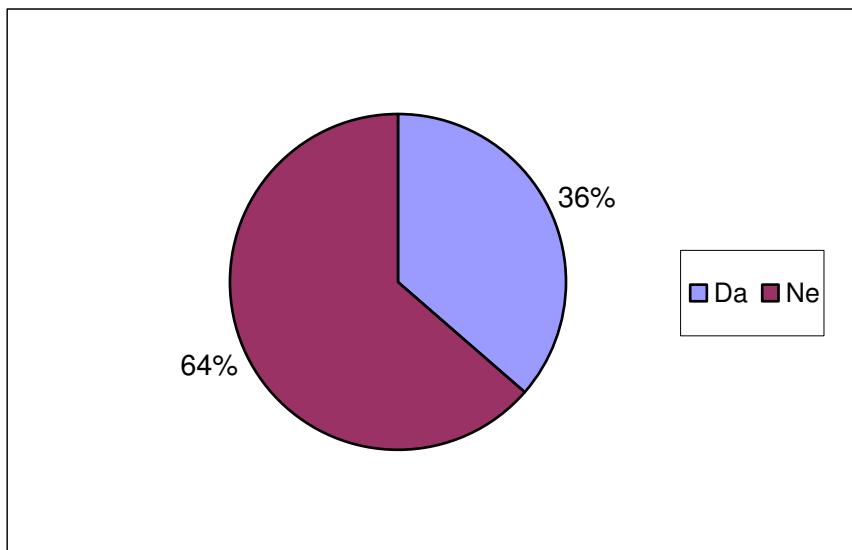
Pri vprašanju, če jim starši ukinejo žepnino zaradi domačega dela, jih je pritrdilo 11%, 89% učencev pa starši ne kaznujejo z odvzemom žepnine.

14. Ali meniš, da mora biti višina žepnine povezana s tvojo dodatno aktivnostjo doma?

Tabela 14

ODGOVOR	ŠTEVILLO	%
Da	48	36
Ne	84	64
Skupaj	132	100

Graf 14

Višina žepnine ni povezana z dodatno aktivnostjo doma pri 64%, ostali pa so nagrajeni z dodatkom, če pridno pomagajo doma (36%).

2.2 DISKUSIJA

Prva hipoteza, da večina osnovnošolcev predmetne stopnje prejema žepnino, se je potrdila.

Menimo, da res lahko učenci s tem edinim virom dohodka razpolagajo ter se navajajo na kasnejši odnos do denarja. Starši so po našem mnenju pripravljeni dajati žepnino vsak mesec z namenom, da bo njihov otrok znal razpolagati z njim in se tako učil za prihodnost.

Predvidevanje o tem, kdaj je večina začela dobivati žepnino (v petem razredu), se ni izkazalo za pravilno, saj večina učencev začne dobivati žepnino pri desetih letih (4. razred). Pri sedmih letih (na začetku šolanja), je dobilo žepnino že 12% anketirancev. Mnenje večine strokovnjakov je, da naj bi otroci začeli dobivati žepnino med osmim in devetim letom. Drugi priporočajo, naj bi jo dobivali že sedemletni otroci. Me smo prepričane, da so otroci pri šestih ali sedmih letih še premajhni, da bi prejemali štipendijo.

Tretjo hipotezo, ki pravi, da se žepnina »izplača« enkrat mesečno in da znaša približno 3000 tolarjev, lahko potrdimo. Menimo, da je primerno, da dobivajo žepnino mesečno, ker si lahko tako otroci naredijo načrt, za kaj in koliko denarja bodo porabili, koliko bodo poskusili privarčevati. Mesečno žepnino prejema 61% anketiranih učencev. Nekaj jo pa prejema neredno (18%). Najverjetneje je za nerednost krivo predvsem slabo finančno stanje v družinah.

Podobno, kot so bila deljena naša predvidevanja o tem, ali si morajo otroci žepnino s čim zaslužiti, so bili različni odgovori učencev. 49% otrok trdi, da si jo morajo zaslužiti, 51 % pa trdi, da to ni potrebno. Je pa res, da si vsak zase lahko razlagamo, kaj pomeni »zaslužiti žepnino«.

Peto hipotezo, ki pravi, da večini tistih, ki žepnino zapravijo predčasno, starši v tistem mesecu ne dajo več denarja, ampak jim svetujejo, kako naj porabijo žepnino, lahko potrdimo. 77% anketiranih učencev ne dobi dodatne denarne

podpore od staršev, če prej zapravijo žepnino, pri 23% učencev pa se to zgodi. Menimo, da je nesprejemljivo dati še več denarja nekomu, ki ga lahkomiselno porabi, saj potem z njim ravna vedno bolj razsipno. V takih primerih žepnina zagotovo otrok ne bo naučila ravnati z denarjem.

Na vprašanje, za kaj porabiš žepnino, smo dobile več odgovorov. Največ so odgovarjali, da porabijo za kinovstopnice, mobikartice, pijačo, drobni šolski material. Vse to smo zajele skupaj in poenotile z besedo »za svoje potrebe«. Potem so bili še odgovori: sendviči, brezalkoholne pijače, sadje, sladkarije. Pojavljajo se razlike v tem, kaj kupujejo starejši in kaj mlajši učenci. Starejši kupujejo predvsem hrano in pijačo, mlajši sladkarije. Ni pa bistvenih razlik v tem, kaj kupujejo učenci, ki so od šole oddaljeni več kilometrov in tisti, ki so doma v bližini šole oziroma trgovine.

Zanimiva je razlika v odgovorih na vprašanja glede varčevanja žepnine. Menile smo, da večina anketiranih ne varčuje, ampak nas je presenetil podatek, da jih kar 70% učencev varčuje za večji nakup. Če je varčevanje dela žepnine pokazatelj, da otroci znajo ravnati z denarjem, potem smo lahko z odgovori zelo zadovoljni.

V zadnji hipotezi smo predpostavljale, da starši ne kaznujejo otrok z odvzemom žepnine, razen pri povzročeni večji materialni škodi. Raziskava je pokazala, da starši večinoma ne kaznujejo otroke z odvzemom žepnine. Res pa je, da je največ anketiranih odgovorilo, da jih kaznujejo, če povzročijo večjo materialno škodo. Ta delež je 30%. Menimo, da če otrok povzroči večjo materialno škodo (zlasti, če to storii namerno), potem ga moramo kaznovati z odvzemom vsaj dela žepnine.

3 ZAKLJUČEK

Pri svojem raziskovalnem delu so nas nekateri rezultati presenetili, večino pa smo predvidevale že v hipotezah.

Uvodoma smo se spraševali, če v težkih časih, v kakršnih pravijo odrasli, da živimo, morda ne izgubljamo občutka za moralne vrednote. In, če je res, da je denar sveta vladar, potem je še toliko pomembnejše, da si že v otroških, mladostnih letih pridobimo kulturen, moralen odnos do njega. Z zadovoljstvom torej ugotavljamo, da večina mladih, ki so bili zajeti v našo raziskavo, prejema žepnino.

Želimo si, da bi prav vsi učenci dobivali žepnino. Večina današnjih staršev meni, da je žepnina nekaj povsem razumljivega. Otroci naj se naučijo ravnati z denarjem, spoznajo naj njegovo vrednost in naj ga pametno trošijo. Z lastno izkušnjo naj spoznajo, da se morajo za izpolnitev večje želje odreči manjšim. Žepnina naj otroku izpolni tiste želje, za katere starši nimajo pravega posluha.

4 LITERATURA

1. De Saint Mars, D., Bloch S., (1999). Kaja hoče žepnino. Maribor, Založba Obzorja.
2. Laut, P. (2001). Denar je moj prijatelj. Ljubljana, Prešernova družba.
3. Hafner, M. (1974). Zlata pravila življenja – zbirka izrekov. Ljubljana, Tiskarna Učne delavnice.
4. Jelenc, Z. (1968). Otrok in denar. Ljubljana, Cankarjeva založba.
5. Bojc, E. (1980). Pregovori in reki na Slovenskem. Ljubljana, Državna založba Slovenije.
6. Arndt, K. (1999). Denar ne pade sam z neba – kako naučimo otroke ravnat z denarjem. Ljubljana, Založba Kres.
7. Končnik Goršič, N. (2004). Moj otrok odrašča – vodnik za starše. Ljubljana, Mladinska knjiga.

PRILOGA – anketni vprašalnik

MLADI IN ŽEPNINA

S pomočjo ankete, ki je pred tabo, želimo dobiti odgovore na nekatera vprašanja v zvezi z žepnino. Prosimo, da odgovarjaš iskreno, saj je tvoja anonimnost zagotovljena. Pri večini vprašanj obkroži ustrezne odgovore, pri nekaterih pa jih zapiši na pripravljeno mesto.

Za tvoje sodelovanje se ti lepo zahvaljujemo.

1. ***Spol:*** a) moški b) ženski ***Starost:*** _____

2. Ali prejemaš žepnino? a) da b) ne c) občasno

3. Če je ne dobivaš, bi si jo želel dobivati? a) da b) ne

NA NASLEDNJA VPRAŠANJA ODGOVORI LE, ČE DOBIVAŠ ŽEPNINO:

4. Koliko si bil star, ko si prvič dobil žepnino? _____ let

5. Kdaj je po tvoje primerno, da ti starši začno dajati žepnino?

 - a) ko postanem šolar
 - b) ko sem star 10 let
 - c) v osmem razredu
 - d) v srednji šoli

6. Kako pogosto jo dobivaš?

 - a) tedensko
 - b) 14-dnevno
 - c) mesečno
 - d) ne dobivam je redno

7. Približno koliko znaša na mesec? Približno _____ SIT.

8. Ali moraš žepnino s čim zaslužiti? a) da b) ne

9. Ali ti dajo starši še več denarja, če porabiš žepnino prej kot v dogovorjenem roku?
a) da b) ne

10. Kako porabiš žepnino? a) popolnoma sam razpolagam z njo
b) starši mi svetujejo, kako jo naj porabim
c) starši mi ukažejo, kako jo naj porabim

11. Za kaj najpogosteje porabiš žepnino, če sam razpolagaš z njo?

12. Ali del žepnine privarčuješ za večje nakupe? a) da b) ne

13. Ali te starši kaznujejo z odvzemom žepnine, če:

a) imaš slab učni uspeh (dobiš slabo oceno)	a) da	b) ne
b) povzročiš večjo materialno škodo	a) da	b) ne
c) ne opraviš domačega dela	a) da	b) ne

14. Ali meniš, da mora biti višina žepnine povezana s tvojo dodatno aktivnostjo doma?

- a) da b) ne

HVALA ZA SODELOVANJE!